

Automatyzacja zmniejsza koszty i poprawia wydajność pracy, choć wątpliwości może budzić jej wpływ na zatrudnienie. Temu zagadnieniu poświęcone jest opracowanie *Automation and the Workforce* opublikowane przez Biuro Nauki i Technologii parlamentu brytyjskiego w serii „POSTnote” (nr 534, sierpień 2016 r.). Poniżej przedstawiamy jego tłumaczenie.

Automatyzacja a przyszłość pracy

Roboty i systemy autonomiczne (*robotics and autonomous systems*) to urządzenia i oprogramowanie, które potrafią rozpoznawać otoczenie, kontrolować swoje działania, wnioskować i dostosowywać się. Pozwalają wykonywać w sposób zautomatyzowany zadania, dotąd wykonywane tylko przez człowieka i wspomagać go w działaniach, których nie można zautomatyzować. Roboty potrafią wykonywać to, co do tej pory wymagało ludzkiego wzroku i zręczności (np. zbieranie owoców miękkich). Z kolei oprogramowanie pozwala na automatyzację pracy wymagającej wiedzy, czyli czynności poznawczych służących rozwiązywaniu nietypowych problemów, poczynając od odpowiedzi na pytania zadawane podczas obsługi klienta, a na pomocy w diagnozowaniu i leczeniu nowotworów kończąc.

W 2013 r. firma konsultingowa McKinsey prognozowała, że w 2025 r. automatyzacja pracy wymagającej wiedzy i zaawansowana robotyka będą warte 7–11 bln dolarów w skali globalnej. Firma konsultingowa KPMG i Society of Motor Manufacturers and Traders (brytyjskie stowarzyszenie przedsiębiorców branży motoryzacyjnej) szacuje, że w Wielkiej Brytanii do 2030 r. wartość sektora pojazdów podłączonych do sieci i pojazdów autonomicznych (*connected and autonomous vehicles*) osiągnie 51 mld funtów rocznie. Rząd brytyjski przeznaczył znaczne środki finansowe (ramka 1) na rozwój wiedzy specjalistycznej o robotach i systemach autonomicznych, takich jak uczące się maszyny (ramka 2), systemy bezzałogowe, w tym autonomiczne pojazdy, roboty przeznaczone do użytku w niebezpiecznym środowisku, np. w przestrzeni kosmicznej. Wielka Brytania pozostaje jednak w tyle, jeśli chodzi o wdrażanie niektórych technologii automa-

tyzacji, np. robotów przemysłowych, których ma mniej niż inne kraje grupy G7 – w 2014 r. w Wielkiej Brytanii było 17 tys. robotów przemysłowych, a w Niemczech 176 tys.

ZASTOSOWANIE TECHNOLOGII AUTOMATYZACJI

Oprogramowanie i roboty mogą całkowicie zastąpić pracowników, wykonując obowiązki, które dla człowieka są niebezpieczne lub nieopłacalne, mogą także być wykorzystane w celu podniesienia wydajności pracy.

AUTOMATYZACJA PRACY WYMAGAJĄCEJ WIEDZY

Oprogramowanie wykorzystujące uczenie się maszyn może wykonywać lub pomagać w wykonywaniu wielu prac wymagających wiedzy.

- Programy automatyzujące rutynowe działanie – typowe prace administracyjne, m.in. wprowadzanie danych i analiza danych, mogą być wykonywane szybciej i dokładniej niż przez człowieka, co pozwala firmom na cięcie kosztów, zachowanie większej zgodności z przepisami i możliwość podłożenia większemu obciążeniu pracą. W gminie Enfield „wirtualny pracownik” Amelia odpowiada na pytania patentów i obsługuje wydawanie zezwoleń i licencji.
- E-przeszukiwanie – oprogramowanie używane przez firmy prawnicze do automatycznego przeszukiwania dokumentów sprawy (obecnie wykonywane najczęściej przez asystentów).
- Zautomatyzowane sporządzanie sprawozdań – program przygotowuje kwartalne sprawozdania finansowe, posługując się danymi pozyskanymi z dokumentów finansowych firmy.

RAMKA 1. RZĄDOWE WSPARCIE DLA ROBOTYKI I SYSTEMÓW AUTONOMICZNYCH

W 2015 r. Robotics and Autonomous Systems Special Interest Group (grupa interesu składająca się z przedstawicieli przemysłu i świata akademickiego) opublikowała strategię na rzecz pobudzenia innowacyjności i zrealizowania ekonomicznego potencjału i społecznych korzyści, jakie mogą przynieść roboty i oprogramowanie autonomiczne. Rząd premiera Camerona zapowiedział powołanie rady liderów, która miałaby zająć się planowaniem i wdrażaniem strategii, jednak tej zapowiedzi jeszcze nie spełniono.

FINANSOWANIE

UK Research Councils (brytyjska agencja finansująca badania naukowe) przeznaczyła ponad 100 mln funtów na projekty związane z robotami i oprogramowaniem automatycznym (do tej kwoty należy też doliczyć środki od podmiotów prywatnych), w tym:

- 35 mln funtów (oraz 14,5 mln funtów ze środków prywatnych) na ośrodki badawcze zajmujące się robotyką i oprogramowaniem nadającym się do zastosowania w środowisku morskim, transporcie, służbie zdrowia i produkcji,
- 18,6 mln funtów (oraz 20 mln funtów ze środków prywatnych) na cztery ośrodki szkolenia pracowników naukowych zajmujących się robotami i oprogramowaniem autonomicznym,
- 5,9 mln funtów na Centre for Innovative Manufacturing in Intelligent Automation (ośrodek badawczy zajmujący się automatyzacją, wspólne przedsięwzięcie kilku uczelni i firm).

Oprócz funduszy UK Research Councils zainwestowano także inne środki publiczne:

- 100 mln funtów (oraz 100 mln funtów dofinansowania od branży motoryzacyjnej) na Intelligent Mobility Fund, którego celem jest prowadzenie badań i wprowadzanie na rynek pojazdów podłączonych do sieci i autonomicznych,
- 19 mln funtów na prowadzenie testów pojazdów autonomicznych w czterech brytyjskich miastach (Bristol, Coventry, Milton Keynes i Greenwich),
- 3,8 mln euro ze środków unijnego programu ramowego „Horizont 2020”,
- 33 mln funtów zainwestowanych od 2009 r. przez Innovative UK w projekty związane z „inteligentnym transportem” i pokazowymi pojazdami bezzałogowymi.

W agencji prasowej Associated Press wykorzystanie takiego oprogramowania dwunastokrotnie przyspieszyło proces sporządzania dokumentów.

- Automatyczne tłumaczenie – pozwala na tłumaczenia zarówno ustne, jak i pisemne, choć wciąż jest mniej poprawne niż przekład w wykonaniu tłumacza; z automatycznego tłumaczenia dokumentów korzysta Komisja Europejska.
- Transakcje giełdowe o wysokiej częstotliwości – programy pozwalają przewidzieć krótkoterminowe zachowania na rynkach i dokonywać transakcji HTV (*high-volume trading*) szybciej niż zrobiłby to człowiek.

AUTOMATYZACJA PRACY FIZYCZNEJ

Robotyzacja przechodzi od wykorzystywania dużych urządzeń o jednym zastosowaniu (np. przy montażu samochodów) do robotów, których można używać w wielu branżach, m.in. w transporcie, logistyce, rolnictwie, służbie zdrowia, w przemyśle naftowym i gazowym, a także w gospodarstwach domowych.

- Pojazdy autonomiczne – prace nad nimi prowadzi wiele firm (Google, Tesla, Uber, prawie wszystkie firmy motoryzacyjne).

Trwają również badania nad autonomicznymi ciężarówkami i autobusami, które w przyszłości mogą zastąpić wielu zatrudnionych w branży transportowej.

- Automatyczne fabryki i magazyny – działają bez udziału człowieka. Japoński producent robotów FANUC korzysta z linii produkcyjnych, które kilka tygodni pracują bez ingerencji ze strony człowieka, Adidas wkrótce otworzy w Niemczech swoją pierwszą zautomatyzowaną fabrykę, a firma Ocado prowadzi próby wykorzystywania hal magazynowych, w których roboty przenoszą i pakują towary.
- Roboty medyczne – są próbnie używane do wykonywania operacji, zabiegów rehabilitacyjnych oraz łagodzenia niepoкою i bólu u pacjentów.
- Roboty współpracujące (*cobots*, od połączenia słów *robot* i *to collaborate* – współpracować) – pracują wspólnie z człowiekiem, pomagają pracownikom przenosić ciężkie przedmioty lub wykonywać powtarzalne czynności, co zmniejsza ryzyko wypadków.
- Roboty wykonujące prace domowe – np. odkurzacz Dyson 360 Eye może sprzątać mieszkanie, radząc sobie z przeszkodami takimi jak meble.

WDRAŻANIE TECHNOLOGII AUTOMATYZACJI

Podstawowym powodem zainteresowania robotami i autonomicznym oprogramowaniem jest możliwość cięcia kosztów oraz zwiększenia wydajności, poprawy jakości oraz bezpieczeństwa pracy. Tempo, w jakim roboty i systemy autonomiczne upowszechnią się, zależy do kilku czynników: kosztów technologii, kosztów pracy, świadomości możliwości stosowania tych technologii, reakcji opinii publicznej i przyjętych rozwiązań prawnych.

Malejące koszty mocy obliczeniowej oraz rosnąca dostępność danych sprawiły, że programy komputerowe coraz lepiej radzą sobie z wykonywaniem zadań zastrzeżonych dotychczas dla człowieka. Programy służące do maszynowego uczenia się – takie jak Watson firmy IBM czy Tensorflow stworzony przez Google – są dostępne na podstawie licencji pozwalających korzystać z nich za darmo lub po niewygórowanej cenie. Spadł również koszt czujników – roboty przemysłowe stały się tańsze, mniejsze, bardziej precyzyjne, a ich montaż jest łatwiejszy. Z kolei koszty pracy rosną, co może stanowić zachętę, by zmierzać w kierunku automatyzacji.

Duży wpływ na rozwój tych technologii może mieć opinia publiczna. Upowszechnienie się autonomicznych pojazdów zależy od tego, jak będzie oceniane ich bezpieczeństwo, a to zależy od liczby wypadków drogowych, takich jak np. niedawny (czerwiec 2016 r.) wypadek z ofiarami śmiertelnymi spowodowany przez poruszający się w trybie autopilota samochód marki Tesla. Zastosowanie uczących się robotów w medycynie będzie zależeć od poziomu zaufania pacjentów. Objęcie tej dziedziny regulacjami prawnymi może mieć zarówno pozytywne, jak i negatywne skutki – może przyczynić się do zwiększenia zaufania, lecz z drugiej strony TechUK (brytyjskie stowarzyszenie branży nowoczesnych technologii) zwraca uwagę, że przeregulowanie może zdusić innowacje.

WPLYW NA ZATRUDNIENIE

Rozwój technologii nie powodował w przeszłości długoterminowego bezrobocia, choć prowadził do wyparcia pracowników z pewnych dziedzin i zmieniał sytuację na rynku pracy. Nie ma jednak pewności, czy ta prawidłowość utrzyma się w przyszłości. Badanie¹ przeprowadzone w 2014 r. wśród ekspertów zajmujących się technologiami wykazało, że tylko połowa z nich jest

¹ Odesłania do danych źródłowych o tym badaniu i o innych przywoływanych badaniach znajdują się w oryginalnej wersji artykułu.

zdania, że rozwój technologii będzie powodował przyrost miejsc pracy w tempie zbliżonym lub szybszym niż powoduje ich likwidację. Dostępnych jest niewiele danych na ten temat. W dalszej części tego opracowania przedstawiono dwa inne badania, w których starano się oszacować liczbę miejsc pracy, które mogą zostać zautomatyzowane. Jednak żadne z nich nie uwzględnia możliwości powstania nowych stanowisk, a przecież automatyzacja może prowadzić do wzrostu popytu na dobra i usługi, do powstania nowych branż lub nowych zawodów w istniejących już branżach. Trudności w prognozowaniu skutków automatyzacji wiążą się również z tym, że niewiadomą stanowią tempo postępu technologicznego oraz tempo wprowadzania nowości do użytku, a także inne czynniki wpływające na zatrudnienie, jak np. zmiany w szeroko rozumianej gospodarce.

W badaniu z 2014 r. przeprowadzonym przez Freya i Osbourne'a i opublikowanym przez Deloitte szacuje się, że 35% miejsc pracy istniejących w 2013 r. w Wielkiej Brytanii zostanie w nadchodzących dekadach zautomatyzowanych z prawdopodobieństwem ocenionym na co najmniej 66%. Bank Anglii wykorzystując tę samą metodologię, oszacował, że 15 mln miejsc pracy w Wielkiej Brytanii może w tym okresie zostać objętych automatyzacją. Warto jednak zaznaczyć, że te wielkości mogą być przeszacowane, gdyż w badaniach rozważano jedynie, czy automatyzacja danego miejsca pracy będzie możliwa z technologicznego (a nie ekonomicznego) punktu widzenia (zakładano też, że wszyscy pracownicy wykonujący dany zawód wykonują te same zadania).

W badaniu Arntza z 2016 r. przyglądano się obowiązkom wchodzącym w zakres danego stanowiska pracy. Opierając się na danych z 2012 r., oszacowano, że w przypadku 10% stanowisk pracy w Wielkiej Brytanii w ciągu najbliższej dekady byłoby możliwe zautomatyzowanie pod względem technicznym 70% zadań realizowanych na tym stanowisku. Podobnie przedstawia się średnia dla pozostałych państw członkowskich OECD (byłoby to możliwe dla 9% stanowisk). W przypadku kolejnych 25% stanowisk pracy w Wielkiej Brytanii w ciągu najbliższej dekady możliwe byłoby zautomatyzowanie połowy realizowanych zadań.

MIEJSCA PRACY ZAGROŻONE AUTOMATYZACJĄ

Zakłada się, że niektóre umiejętności trudno będzie zautomatyzować lub w ogóle nie da się ich zastąpić w najbliższej przyszłości. Do najczęściej wskazywanych umiejętności należą:

- kompetencje społeczne (empatia, argumentowanie, negocjowanie),
- kreatywność, tak artystyczna, jak i intelektualna,
- umiejętności informatyczne, takie jak programowanie i administrowanie systemami,
- spostrzegawczość, umiejętność poruszania się i pracy w nieprzewidywalnym otoczeniu.

We wspomnianym badaniu Freya i Osbourne'a próbowano znaleźć odpowiedź na pytanie o to, jak automatyzacja może wpłynąć na różne gałęzie gospodarki. Miejsca pracy w handlu, transporcie, logistyce i obsłudze administracyjnej są szczególnie narażone na automatyzację, natomiast mniej zagrożone są: służba zdrowia, edukacja, finanse i zarządzanie. W przeprowadzonym w 2015 r. badaniu firmy konsultingowej Deloitte przeanalizowano zmiany w zatrudnieniu w latach 2001–2015 i stwierdzono, że w tym czasie doszło do zastąpienia pracą zautomatyzowaną 800 tys. miejsc pracy, lecz jednocześnie automatyzacja doprowadziła do powstania 3,5 mln innych stanowisk. Liczba miejsc pracy o niskim (mniejszym niż 33%) i średnim (mniejszym niż 66%) ryzyku zautomatyzowania wzrosła w tym czasie, podczas gdy liczba miejsc pracy o wysokim poziomie zagrożenia automatyzacją spadła. Nowe miejsca pracy w skali rocznej były średnio o 10 tys.

RAMKA 2. UCZĄCE SIĘ MASZYNY

Uczenie się maszyn (część większej dziedziny określanej ogólnie jako sztuczna inteligencja) pozwoliło tworzyć oprogramowanie, które radzi sobie z rozwiązywaniem złożonych zadań, takich jak rozpoznawanie mowy, przedmiotów i twarzy, tłumaczenie tekstu pisanego na język obcy.

Barierą dla zautomatyzowanych działań poznawczych stanowiło wykonywanie zadań wymagających tzw. wiedzy ukrytej (*tacit knowledge*), np. rozpoznawanie twarzy widocznej pod różnym kątem. Uczące się maszyny radzą sobie z tego rodzaju problemami bez konieczności pracy programisty. Oprogramowanie uczy się, analizując duże zbiory danych i tworząc model, za pomocą którego przetwarza napływające informacje i na ich podstawie samodzielnie wyciąga wnioski w nowych okolicznościach. Program Watson firmy IBM uczy się skomplikowanych zagadnień, przetwarzając duże ilości tekstu, m.in. artykuły w Wikipedii, podręczniki, artykuły w czasopismach naukowych. Został stworzony, by wziąć udział w teleturnieju Jeopardy! (w Polsce znany pod nazwą Vabank), a obecnie jest w stanie zalecić terapię chorym na nowotwór.

funtów lepiej płatne niż te, które zautomatyzowano, choć nie da się w tym przypadku jednoznacznie wskazać automatyzacji jako jedynej przyczyny.

Zautomatyzowanie jest mniej prawdopodobne także w przypadku prac wymagających wyższego poziomu wykształcenia. Z badania Arntza wynika, że w krajach OECD mniej niż 1% zatrudnionych ze stopniem doktora lub tytułem magistra pracuje na stanowisku, którego zautomatyzowanie jest prawdopodobne. Natomiast w przypadku osób ze średnim wykształceniem ten odsetek szacuje się na 15%.

WPŁYW NA EDUKACJĘ I KWALIFIKACJE ZAWODOWE

Produkcja robotów i systemów autonomicznych wymaga określonych umiejętności. Jeśli automatyzacja będzie zyskiwać na znaczeniu i popularności, pociągnie to za sobą zmianę umiejętności wymaganych na rynku pracy.

KWALIFIKACJE ZWIĄZANE Z PROJEKTOWANIEM TECHNOLOGII AUTOMATYZACJI

Robotyzacja i oprogramowanie autonomiczne wymagają pracowników dobrze wykształconych w dziedzinach takich jak robotyka, informatyka i statystyka. W Wielkiej Brytanii odnotowuje się niedostatek wykształconych pracowników o niezbędnym w tej branży profilu STEM (*science, technology, engineering and mathematics* – nauka, technika, inżynieria i matematyka). Engineering and Physical Sciences Research Council (EPSRC, Rada ds. Badań w Naukach Fizycznych i Inżynieryjnych) powołała cztery ośrodki kształcenia pracowników naukowych (Centres for Doctoral Training), które kształcą studentów, kładąc szczególny nacisk na badania i przedsiębiorczość. By poszerzać wiedzę i prowadzić badania związane z robotyką i systemami autonomicznymi, niezbędne są inwestycje, na co zwracały uwagę EPSRC, Innovative UK (brytyjska agencja na rzecz wspierania innowacji) czy firmy, m.in. Deepmind (brytyjska firma zajmująca się sztuczną inteligencją, w 2014 r. kupiona przez Google). By wdrażać technologie automatyzacji do obecnie istniejącej infrastruktury, niezbędni są także pracownicy o szerokim zasobie wiedzy.

KWALIFIKACJE ZWIĄZANE ZE STOSOWANIEM TECHNOLOGII AUTOMATYZACJI

Rynek pracy będzie musiał dostosować się do zmieniającej się sytuacji. Ekonomiści proponują skupienie się na szkoleniach w dziedzinach, w których człowiek prawdopodobnie będzie

funkcjonować skuteczniej niż roboty i systemy autonomiczne. Światowe Forum Ekonomiczne (World Economic Forum) przeprowadziło badanie, w którym pracodawcy zostali zapytani o to, jak ich zdaniem poszukiwane kwalifikacje i umiejętności zmieniają się pod wpływem rozwoju automatyzacji i analizy danych. Pracodawcy oceniali, że mimo wielu zmian o charakterze technologicznym w 2020 r. kompetencje społeczne (np. umiejętność argumentowania, motywowania) będą bardziej pożądane niż specjalistyczne umiejętności techniczne, takie jak programowanie czy eksploatacja urządzeń. Badanie firmy Deloitte z 2015 r. przeprowadzone wśród londyńskich przedsiębiorców pokazało, że w ciągu 10 lat można spodziewać się zwiększonego zapotrzebowania na umiejętności informatyczne, kwalifikacje związane z zarządzaniem, kreatywnością i przedsiębiorczością.

EDUKACJA I SZKOLENIE

UK Commission for Employment and Skills (Brytyjska Komisja ds. Zatrudnienia i Kwalifikacji Zawodowych) wskazuje, że uczenie się przez całe życie i gotowość do przekwalifikowania się będą niezbędne, by odnieść sukces na rynku pracy w czasach przyspieszonego rozwoju technologicznego. W trakcie kariery zawodowej trzeba będzie pracować w różnych zawodach, które będą zmieniać się w szybkim tempie, wymuszając konieczność doksztalcania i zmiany kwalifikacji. Jako odpowiedź na te wyzwania proponuje się między innymi:

- *Massively Open Online Courses*, czyli szkolenia o dużym zasięgu prowadzone przez internet; udział w nich nie kolidowałby z pracą, a koszt byłby niski, choć kwestionuje się ich skuteczność,
- zwiększenie liczby szkoleń w miejscu pracy finansowanych przez pracodawców,
- bliska współpraca sektora prywatnego z uczelniami i instytucjami edukacyjnymi, jej celem miałyby być kształcenie i szkolenie w dziedzinach przydatnych w danym regionie.

Z drugiej strony Światowe Forum Ekonomiczne przestrzega, że szybko zmieniające się zapotrzebowanie na kwalifikacje zawodowe może zniechęcać pracodawców do inwestowania w doksztalcanie i przekwalifikowywanie pracowników niskiego szczebla, a to może spowodować, że będą oni zagrożeni utratą pracy.

WPŁYW NA NIERÓWNOŚCI

Zwraca się także uwagę, że automatyzacja może prowadzić do powiększenia nierówności. Większość pozytywnych konsekwencji automatyzacji (wypracowane dobra) nie będzie się przekładać na sytuację pracowników (przez wzrost wynagrodzeń) i konsumentów (przez dostęp do tańszych dóbr i usług). W przeszłości wzrost wysokości wynagrodzenia, emerytur i innych świadczeń

stanowił odzwierciedlenie wzrostu wydajności pracy, lecz ten trend załamał się w latach dziewięćdziesiątych; od tego czasu wynagrodzenia i świadczenia dla pracowników rosną wolniej niż produktywność.

Zazwyczaj uważa się, że automatyzacja dotykała głównie miejsc pracy wymagających średniego poziomu wykwalifikowania. Jednak Arntz oraz Frey i Osbourne w swoich badaniach przewidują, że w przyszłości likwidacja stanowisk pracy spowodowana przez automatyzację dotyczyć będzie pracowników niewykwalifikowanych. Jeśli popyt na pracę niewymagającą kwalifikacji spadnie, a pracownicy wykwalifikowani znacznie zyskają na wyższych wynagrodzeniach i pojawieniu się nowych miejsc pracy, to różnica w płacach pracowników wykwalifikowanych i niewykwalifikowanych będzie pogłębiać nierówności. Mając na uwadze negatywne konsekwencje automatyzacji dla rynku pracy, specjaliści proponują następujące środki zaradcze:

- dzielenie się pracą – zamiast redukcji zatrudnienia, zmniejszany jest wymiar czasu pracy,
- reforma systemu podatkowego – podniesienie podatków od kapitału, od działalności gospodarczej, od konsumpcji i jednocześnie obniżenie opodatkowania pracy,
- wprowadzenie powszechnego dochodu podstawowego².

Niektórzy komentatorzy wskazują, że automatyzacja może mieć pozytywny wpływ na powrót miejsc pracy wcześniej przeniesionych za granicę, co z kolei może spowolnić rozwój państw, które opierają się na pracochłonnej produkcji (region Azji Południowo-Wschodniej).

NIERÓWNOŚCI W SKALI REGIONALNEJ

Choć brak badań przedstawiających wpływ automatyzacji na sytuację w Wielkiej Brytanii w ujęciu regionalnym, to jednak można spodziewać się, że zmniejszenie zatrudnienia będzie wyglądać inaczej w poszczególnych częściach kraju. Jeśli likwidacja miejsc pracy dotknie pracowników niewykwalifikowanych, to biedne regiony o dużej liczbie tego rodzaju miejsc pracy ucierpią bardziej. Nierówności mogą się zwiększyć, jeśli likwidacja miejsc pracy i tworzenie nowych miejsc pracy odbywać się będzie w różnych regionach. Z badania Deloitte wynika, że w latach 2001–2015 niektóre regiony Wielkiej Brytanii (Midlands, South West, North West) zostały ponadprzeciętnie dotknięte likwidacją miejsc pracy, które uznaje się za zagrożone automatyzacją w wysokim stopniu.

Tłumaczenie: Łukasz Żołądek

² Temu zagadnieniu poświęcony jest „INFOS. Zagadnienia Społeczno-gospodarcze” 2016, nr 14 (218). W artykule pt. *Dochód podstawowy poruszony został wątek związku między automatyzacją, pracą a dochodem podstawowym*.

Oryginał opracowania jest dostępny na stronie: http://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/POST-PN-0534?utm_source=directory&utm_medium=website&utm_campaign=PN534#fullreport.

Wydawca:

Projekt graficzny:

Redakcja:

Kontakt:

Biuro Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu służy eksperckim wsparciem posłom i organom Sejmu. „INFOS” w zwięzłej formie podejmuje aktualne zagadnienia istotne dla polskiego społeczeństwa i gospodarki.

Poglądy autora wyrażone w artykule nie mogą być utożsamiane ze stanowiskiem Biura Analiz Sejmowych.

Wydawnictwo Sejmowe dla Biura Analiz Sejmowych

ul. Zagórna 3, 00-441 Warszawa, tel. 22 694 17 27, faks 22 694 10 05, www.bas.sejm.gov.pl

Bogdan Żukowski

Jolanta Adamiec, Jakub Borawski (redaktor naczelny), Ewelina Gierach, Dorota Grodzka, Mirosław Gwiazdowicz, Justyna Osiecka-Chojnacka, Albert Pol, Łukasz Żołądek (sekretarz redakcji)

tel. 22 694 18 17, 22 694 17 53, e-mail: lukasz.zoladek@sejm.gov.pl